

Ötvenéves az Operaház.

A legtöbb családban akadnak jótételek, akik számon tartanak minden névnapot és születésnapot, és idejekorán körülfigyelmeztetik az egész rokonságot: senki el ne felejtse gratulálni. Erre a szerepre vállalkozom én is. A jövő hónapban ötvenéves lesz az Operaház, aki gratulálni akar neki, el ne felejtse.

Aki ezt a gyönyörű épületet a legnagyobb hővel és szívóssággal igyekezett kiharcolni, annak ülő szobra ott van a főbejárat baloldalán: az Erkel Ferencé. Hadd mondok el, amit az ő élete történének s az Operaház születésének adatai közben böngészvén, érdekeset találtam.

A régi Nemzeti Színházban még olyan dupla társulat működött, mint ma a vidéki igazgatók keze alatt: prózai és zenés darabot ugyanabban az épületben játszottak. Laborfalvy Róza és Schodelné egy színpadon szerepeltek s ahol egy este Egressy Gábor szavalt, oda másnap este Rubinstein vagy Berlioz jött vendégszerepelni. Az erőteljesen fejlődő magyar fővárosnak még nem volt operaháza.

Erkel Ferenc akkor már nagy ember volt. Nemcsak zenei tehetsége tette naggyá, hanem páratlan szervező ereje is. Száz kézzel dolgozott egyszerre: igazgatta a Nemzeti Színház operarészét, zongoraművészeket képzett a Zeneakadémián, megteremtette a filharmonikusokat, megszervezte a magyar kottakiadást és közben ráért a Himnuszt és a Bánk bánt komponálni. A hetvenes évek elején elkezdte igazgatni a kedélyeket, hogy a magyar operakulturának külön hajlékot kell építeni. Hamarosan megalakult egy bizottság, amelynek az volt a dolga, hogy az új színház számára nézze ki az alkalmas helyet. A pénz miatt nem kellett fejet törni, azt vállalta maga a király.

Helynek ki is nézték az ugynevezett Hermina-teret. Oda ugyan már más színházat terveztek, mert az ugynevezett Népszínházi Bizottság már előbb megalakult s ezt a telket meg is szerezte. De csak telke volt, pénze nem. Ekkor egy nagyon szép és egészséges panamát követtek el az operai színház hívei: értékénél feltűnően magasabban, félmillió forintért, megvették a Népszínházi Bizottságtól a Hermina-teret. Így meglelt a dalműszínház számára a hely és meglelt a Népszínház számára a pénz.

A pályázatot 1873 júniusában hirdették ki. Hat építész pályázott a színházra, köztük az a Fellner is, aki később a Vigszínházat, a Fővárosi Operettszínházat s a Kolozsvári Nemzeti Színházat építette. De ezuttal nem ő győzött, hanem Ybl Miklós. Az építési bizottság most már elkezdett építtetni. Elnöke báró Podmaniczky Frigyes volt, a Nemzeti Színház intendánsa és közmunkatanács elnök. Az első kapavágást most ötvenkilenc esztendeje tették meg a munkások, 1875 augusztusában. Négy évig tartott, míg maga a nyers épület elkészült. 1879 őszén került tető alá. Azért ment ilyen lassan a dolog, mert a rendelkezésre álló pénzből évente csak kétszázezer forintot volt szabad költeni.

Végre 1884 augusztusában ki lehetett jelenteni, hogy az Operaház készen áll kívül is, belül is. Került három millió háromszáz ezer forintba. Most aztán az ünnepélyes megnyitás dátumának kérdése következett. Ez a politikával függött össze, mert a királynak jelen kellett lennie a megnyitáson, az ő utazása pedig az országgyűlés megnyitásához kapcsolódott. Szeptember 16-án még nem tudták, hogy melyik közeli napon nyílik az Operaház. Az első előadás műsorával már készen voltak, lepróbták a régi épületben. Az új színpadon szeptember 22-én volt az első próba. A Faustot játszották végig, hogy a díszleteket, gépeket, technikai személyzetet összeismertessék az énekesekkel.

Végre ki lehetett tüzni a megnyitást szeptember 27-ére. Két nappal előbb volt a főpróba. A megnyitó előadás káprázatos fényvel folyt le. Ferenc József trombitász és háromszoros tuss kíséretében vezette Klotild főhercegnőt az udvari páholyba, utána Albrecht főherceg következett Mária Dorottya főhercegnővel. Ott volt Tisza Kálmán miniszterelnök a kormány valamennyi tagjával, eljött gróf Taaffe osztrák miniszterelnök is, ott volt gróf Khuen-Héderváry Károly horvát bán, gróf Zichy Agost fiemei kormányzó, gróf Zichy Jenő, gróf Tisza Lajos, Hegedüs Sándor, Darányi Ignác, Ráth Károly főpolgármester, Kammermayer és Gerlóczy polgármesterek, Thaisz Elek főkapitány, Podmaniczky Frigyes intendáns és páholyában vendégként báró Hoffmann, a bécsi intendáns, Paulay Ede nemzeti színházi igazgató, Pulszky Ferenc, Munkácsy Mihály, Berczik Árpád, Arany Lászlóné s az érdekes neveknek még egész légiója.

A műsort a Bánk bán első felvonása nyitotta meg. Bánkot Hajós énekelte. Melindát Maleczkyné, Peturt Odry. Utána Hunyadi László nyitányát játszotta a zenekar, aztán a Lohengrin első felvonása következett. Az eredeti színlap szerint egy földszinti páholy tizenegy forintba került, de a harmadik emeleten egy forintért is lehetett helyet kapni. Már tudniillik annak, aki idejekorán gondoskodott jegyről, mert a színlapra rányomatták, hogy „Ezen előadásra jegyek már nem kaphatók.”

Érdekes böngészni az új Operaház személyzetének névsorát. Az ösztöndíjas növendékek között

szerepel Takáts Mihály, Várady Sándor és Stoll Károly. Takáts híres énekes lett később, Várady operafordító, Stoll pedig a Király Színház főrendezője. A zenekar névsorában találjuk az első hegedűsök közt Gobbi Alajost, a csellisták közt Allaga Gézát, a brácsások között pedig Mészáros Imrét, aki később a színház igazgatója is lett.

A főzeneigazgatói címet Erkel Ferenc viselte. Igen ritkán dirigált, de akkor kívülről, mert betéve tudta az operák minden hangjegyét. Ezért mondták egy későbbi és rövidlátásáról nevezetes operaházi dirigensre:

— Erkelnek fejében volt a partitúra. Neki bezeg a feje van a partitúrában.

Harsányi Zsolt.